

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรมอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี 2528 โดยในปีดังกล่าวเป็นปีแรกที่การส่งสินค้าอุตสาหกรรมสูงกว่าสินค้าทางการเกษตร อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของภาคอุตสาหกรรมในช่วงปี 2531 - 2536 สูงถึงร้อยละ 14 ต่อปี ในปี 2537 มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 81 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ของประเทศ

แต่การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเป็นส่วนใหญ่ ก่อให้เกิดการอพยพแรงงานสู่ ส่วนกลาง (จันงค์ พันธ์สุทธานบูลย์ , 2539)

ส่วนหนึ่งของแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นแรงงานเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่ทำงานในเมืองหลวงส่วนใหญ่ คือแรงงานที่อพยพมาจากที่ต่างๆ 10 จังหวัดแรกที่เด็กอพยพออกมาหางานทำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นจำนวนมาก คือ 1. ร้อยเอ็ด 2. อุบลราชธานี 3. นครราชสีมา 4. สุรินทร์ 5. บุรีรัมย์ 6. ศรีสะเกษ 7. ภาพสินธุ์ 8. มหาสารคาม 9. สกลนคร 10. ขอนแก่น ด้านเด็กและเยาวชนในกรุงเทพฯ ไปด้วย จำนวนเด็กและเยาวชนในกรุงเทพฯ ที่ทำงานในกรุงเทพฯ เอง ก็จัดอยู่ในอันดับ 3 แทนที่นครราชสีมา (Pasuk Pongpaichit and Thammarak Karnpisit, 1988 : 8 อ้างใน ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว , 2538 : 16)

จากการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักรของสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2537 รอบที่ 3 (เดือนสิงหาคม) ปรากฏว่ามีเยาวชนเป็นผู้ใช้แรงงานถึง 3.5 ล้านคน โดยเป็นผู้อยู่ในวัย 13 - 14 ปี จำนวนถึง 436,900 คน และ 15 - 19 ปี จำนวน 3,110,300 คน (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538: 9) ทั้งๆที่เยาวชนในวัยนี้ควรจะอยู่ใน โรงเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคม

เยาวชนจำนวนถึง 3 ล้านคนเศษ ที่ต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเองและครอบครัวในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เพราะครอบครัวยากจนไม่สามารถจะเลี้ยงดูให้การศึกษาได้ ทั้งที่เยาวชนเหล่านี้อยู่ในวัยศึกษา ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมชี้ให้เห็นว่าเยาวชนเหล่านี้จะกลายเป็นกำลังการผลิตที่มีศักยภาพต่ำของสังคมในอนาคต และอาจจะมีส่วนสร้างสมปัญหาสังคมให้เพิ่มขึ้นอีกได้มากมาย

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของเยาวชนแรงงานคือปัญหาการปรับตัว เด็กที่เข้ามาทำงานในเขตเมืองเหล่านี้อยู่ในช่วงวัยที่กำลังเจริญเติบโตเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม การเข้ามาทำงานในที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการของเด็กสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ห่างไกลจากญาติพี่น้องพ่อแม่ของตน ย่อมทำให้พัฒนาการของพวกเขามีปัญหา อีกทั้งเด็กส่วนใหญ่มาจากครอบครัวต่างจังหวัดซึ่งเป็นเขตชุมชนที่มีแบบแผนความเป็นอยู่ต่างกับชีวิตการทำงานในเมืองที่มีเงื่อนไขต่างๆมากมาย อันทำให้มีผลโดยตรงต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กอย่างยิ่ง

จากสภาพที่แรงงานเด็กพบในการทำงานในเมืองหลวงตามผลการวิจัยที่กล่าวมา น่าจะสนับสนุนปรากฏการณ์ที่เป็นที่เห็นกันโดยทั่วไปในปัจจุบัน ที่กลุ่มแรงงานเด็กและวัยรุ่นแสวงหาทางผ่อนคลายความเครียดและความคิดถึงบ้านในวิธีการต่างๆ เช่น การแต่งกายทันสมัย การจับกลุ่มเที่ยวเตร่ในศูนย์การค้า การพบปะสังสรรค์ในสวนสาธารณะ รวมไปถึงการหาความบันเทิงในการฟังดนตรี และความตึงเครียดโดยการร่วมร้องเพลงและแสดงท่าทางต่างๆ อย่างสนุกสนาน เป็นต้น

นอกจากการแสดงออกที่กล่าวมาแล้ว แรงงานเด็กและเยาวชนแรงงานบางส่วน ซึ่งในความเป็นจริงย่อมมีธรรมชาติไม่แตกต่างจากวัยรุ่นไทยโดยทั่วไป โดยเฉพาะประเด็นสำคัญคือ การรับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน เลือกรับเพื่อนตามความพอใจมากกว่าที่จะใช้เหตุผล และ สนใจต่อการผูกมิตรพอกับการทะเลาะวิวาท (สำนักนายกรัฐมนตรื , 2529) ปรากฏการณ์ที่เยาวชนแรงงานแสดงออกในการคบเพื่อนเที่ยวเตร่ คืมสุรา ทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรง ฯลฯ จึงพบเห็นได้เสมอ รวมทั้งปัญหาทางเพศและการใช้ยาเสพติดก็พบได้เช่นกัน

จากการวิเคราะห์สภาพการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนสถิติคดีอาญาที่เด็กและ เยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ระหว่างปี 2533 - 2537 พบว่า คดีอาญาและข่มขืนกระทำชำเรา มีจำนวน 399 คดี นอกจากการกระทำผิดในคดีที่ เกี่ยวกับเพศโดยตรงแล้ว เด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมทั้งชายและหญิงมักจะมีพฤติกรรมทาง เพศก่อนวัยอันควร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเยาวชนชอบดื่มสุราหรือของมีเมาต่าง ๆ ปัญหาที่เยาวชนถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวต้องใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง เนื่องจากบิดามารดาหย่าร้าง หรือ เยาวชนต้องดิ้นรนหางานทำเป็นผลทำให้เยาวชนถูกชักจูงให้กระทำผิดได้ง่ายรวมทั้งมีการมั่วสุมทางเพศโดยขาดความยับยั้งชั่งใจ จากสถิติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางพบว่า ในจำนวนเด็กและเยาวชนชายหญิงรวมทั้งสิ้น 4,569 คดีที่กระทำผิดในปี 2537 เป็นเด็กที่มาหางานทำถึงร้อยละ 32.89 (วิชา มหาคุณ , 2539)

ยาเสพติดและสารระเหยก็เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ชักนำให้เยาวชนมีพฤติกรรม เบี่ยงเบนในทางเพศเพราะเยาวชนที่เสพติดจะมีอาการเคลิบเคลิ้ม มีเมา และมั่วสุมกันทางเพศ โดยขาดสติยับยั้ง จากการตรวจวิเคราะห์ทางจิตในเด็กและเยาวชนที่ส่งมายังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางรวมทั้งสิ้น 1,860 คน พบว่ามีเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยา เสพติดและสารเสพติดทั้งสิ้นร้อยละ 69.24

สภาพของเยาวชนที่ต้องคดีในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ตามลำพังที่หอพัก หรือ บ้านเช่า ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองคอยดูแลเพราะบิดามารดาอยู่ต่างจังหวัดหรือแยกกันอยู่หรือ หย่าร้างเยาวชนส่วนมากเป็นคนต่างจังหวัดเข้ามาหางานทำหรือเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ มหานคร ดังนั้นเยาวชนทั้งชายและหญิงจึงมักจะมั่วสุมในทางเพศที่หอพัก และ บ้านเช่า ดังกล่าว โดยครั้งแรกมักพบกันตามศูนย์การค้า และสถานเริงรมย์ยามค่ำคืน

พื้นที่ชานเมืองริมอ่าวไทยด้านทิศใต้ของกรุงเทพมหานคร อันได้แก่เขตราษฎร์บูรณะ เขตบางขุนเทียนและเขตอำเภออ้อมน้อยเป็นเขตชานเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวนมาก และเป็นเขตเชื่อมต่อระหว่าง 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นครปฐม สมุทรสาคร และสมุทรปราการ ปัจจุบันมีแรงงาน เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนซึ่งควรจะอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน เมื่อต้องเปลี่ยนสภาพชีวิตสู่การใช้แรงงานต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างเป็นต้นว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน สภาพสังคมใหม่

เพื่อนใหม่ ๆ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสภาพสิ่งช่วยต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นตลาดนัด
สินค้าได้รุ่ง สถานเริงรมย์ได้รุ่งชั่วคราว บาร์ คลับ และ คาราโอเกะ ซึ่งปัจจุบันมีผู้หาผล
ประโยชน์จากกิจการเหล่านี้ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากขึ้น เด็กและ เยาวชนแรงงานที่มี
ปัญหาในด้านการปรับตัวอาจหาทางออกในทางที่ผิดหรือหลงไปกับ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่
ชักจูงให้กระทำผิดในเรื่องสุรา ยาเสพติด และ เรื่องเพศได้ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุก
ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนจะได้เอาใจใส่ในปัญหาดังกล่าว
และมีส่วนช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในเรื่องสภาพสังคม เรื่องการปรับตัวและการ
พัฒนาตนเอง เพื่อให้เด็กและเยาวชนจะสามารถเลือกปฏิบัติ กิจกรรมที่ดีและดำเนินชีวิตที่ดี
มีความสุขในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของเยาวชนแรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเยาวชนแรงงานจากสภาพแวดล้อม
และสภาพการทำงาน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัวทางสังคมของ
เยาวชนแรงงาน

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาเยาวชนแรงงานที่มีลักษณะดังนี้

1. อายุระหว่าง 13 - 25 ปี
2. มีสถานภาพโสด

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาตัวอย่างจากเยาวชนที่ทำงานโดยใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมี
สถานที่ทำงานหรืออาศัยอยู่ในเขตบางขุนเทียน เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร และเขต
อำเภออ้อมน้อย จ. สมุทรสาคร

นิยามปฏิบัติการ

เยาวชน หมายถึงผู้มีอายุตั้งแต่ 13 - 25 ปี

โสด หมายถึงยังไม่ได้แต่งงานหรืออยู่กินฉันสามีภรรยากับผู้ใดทั้ง โดยพฤตินัยและโดยนิตินัย

เยาวชนแรงงาน หมายถึงเยาวชนที่ทำงานโดยใช้แรงงานในสถานประกอบการผลิตขนาดเล็กหรือในโรงงานอุตสาหกรรม

การปรับตัว หมายถึงความสามารถของเยาวชนแรงงานที่จะจัดการกับปัญหา ขจัดความคับข้องใจหรือ ความวิตกกังวล และการมีพฤติกรรมที่สนองต่อความต้องการของตนเองและสภาพแวดล้อมภายนอกเช่น เพื่อนร่วมงาน ชุมชน และสังคม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ อันดีและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การปรับตัวทางสังคม หมายถึงความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เช่น นายจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ชุมชนและสังคม และอยู่ร่วมกับเขาเหล่านั้นได้อย่างมีความสุขทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความสามารถที่ตนมีอยู่

ความพึงพอใจในครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของเยาวชนแรงงานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจและทัศนคติที่ดีต่องานที่ตนเองทำในปัจจุบัน

การรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่เยาวชนแรงงานได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงาน หรือสภาพแวดล้อมในชุมชน สังคมก่อนที่จะเข้ามาทำงานหรืออยู่อาศัยในเขตที่ทำการศึกษา

การสนับสนุนทางสังคมจากคนใกล้ชิด หมายถึง การที่ญาติหรือเพื่อนที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างให้ความช่วยเหลือในด้านการให้คำปรึกษาหรือให้กำลังใจ

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต หมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตจากภาคเกษตรกรรม เป็นภาคอุตสาหกรรมซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านอื่นๆ เช่นจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว จากความเรียบง่ายเป็นบริโภคนิยมหรือวัตถุนิยม ฯลฯ

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามสังคมที่พัฒนา หมายถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบเมือง เช่น การทำตามกฎระเบียบ การสะสมทรัพย์สินเพื่ออนาคต และการสร้างครอบครัวเดี่ยว

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอันเป็นผลกระทบจากสังคมที่พัฒนา หมายถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เป็นแบบปัจเจกชนและแบบแข่งขันเช่น การไม่ยุ่งเกี่ยวกับ การนับถือผู้มีเงินมาก

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นพื้นฐานเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือเยาวชนแรงงานที่มีปัญหาในการปรับตัวทางสังคม
2. การศึกษานี้จะเป็นพื้นฐานให้ทำการศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมที่ลึกซึ้งกว่าในครั้งต่อไป